

AS COLOCACIÓNS NOS DICIONARIOS E OBRAS TERMINOGRÁFICAS

M^a DEL PILAR ALVARIÑO
Mª LILIANA MARTÍNEZ
BLANCA SANCHÉZ
Termigal

RESUMO

Nos últimos anos o estudo das unidades plurilexicais foi gañando interese no ámbito da terminoloxía. O presente artigo céntrase na análise das colocacións e a súa presenza no ámbito científico-técnico. Por unha banda inténtase amosar a pertinencia das colocacións no discurso especializado e, por outra, trátase da súa inclusión nos dicionarios de especialidade, de xeito que se lle facilite a consulta aos usuarios potenciais.

Palabras chave: terminoloxía, colocacións, dicionarios especializados.

ABSTRACT

In the last years the study of the lexical collocations was gaining interest in the area of the terminology. This article is centered on the analysis of the collocations and her presence on the scientific technical area. On the other hand we will try to show the relevancy of the collocations in the specialized speech and, we will approach her inclusion in the specialty dictionaries, so that the consultation is facilitated to the potential users.

Key words: terminology, collocations, specialty dictionaries.

Introdución

A sociedade actual caracterízase por unhas transformacións sociais que conduciron a unha forte especialización nos

procesos produtivos. A revolución tecnolóxica vertixinosa trae consigo un desenvolvemento extraordinario das linguas de especialidade ou tecnolectos. Temos que denominar obxectos, conceptos e procesos dun xeito rápido e eficaz, e isto provoca algún que outro problema de método ou de rigorosidade.

Tradicionalmente os estudos terminolóxicos centrábanse no exame dos termos, especialmente, nas unidades nominais. Parecía que neste ámbito de traballo só se nomeaba e debía facerse de modo exacto e concreto. Con todo, nestes momentos, as necesidades cambiaron e os estudos oriéntanse máis cara ao ámbito do discurso especializado. Deste modo, non só interesa o termo, senón tamén as unidades maiores con valor terminolóxico.

A preocupación polo estudo das colocacións é relativamente recente na fraseoloxía e moito máis no ámbito terminolóxico, e non está exento de complexidade.

O estudo das colocacións en terminoloxía

Diversos estudos estatísticos amosan que un tanto por cento moi baixo das unidades terminolóxicas está representado por un único elemento. Non só debemos ter presente que un termo pode estar representado por unha única unidade léxica ou por unha combinación de varias, senón tamén que o contexto no que aparece un termo illado pode proporcionarnos informacións lingüísticas de carácter diverso, interesantes para o usuario (tipo de texto no que aparece, rexistro).

Non hai dúbida, pois da necesidade de coñecer e estudar as unidades terminolóxicas complexas, aínda que a súa análise non estea exenta de problemas, como:

- A ausencia case total de estudos fraseolóxicos dentro do campo da terminoloxía. Tradicionalmente prestóuselles máis atención aos termos simples, especialmente nominais, debido ao seu valor referencial.

- A dificultade para distinguir entre termos complexos (unidades con fixación formal e valor semántico unitario) e combinacións frecuentes de termos en contextos concretos.
- A existencia de gran variedade de criterios para tratar a combinatoria de termos, coa súa conseguinte complexidade denominativa (termos compostos, frases terminolóxicos, sintagmas terminolóxicos, etc).

Nos últimos anos foron gañando interese os estudos sobre combinacións léxicas ou unidades fraseolóxicas (colocacións, locucións, frases feitas, ditos, refráns, proverbios, xiros, etc). O estudo da fraseoloxía como disciplina lingüística non xorde ata o século XX. Algúns estudiosos din que foi Ch. Bally¹ quen creou o termo fraseoloxía no 1905, mentres que a gran maioría recoñece no soviético Vinogradov² o pai da fraseoloxía moderna, ao desenvolver e establecer, nos anos 40, conceptos fundamentais desta disciplina lingüística, como o de motivación, a frecuencia de uso, a fixación, o contexto fixo con determinación semántica, a idiomaticidade etc. Nas últimas décadas, o interese por esta disciplina foi crecente debido ás enormes posibilidades de aplicación práctica en campos coma o ensino de segundas linguas ou a tradución.

Con todo, en terminoloxía, o traballo con unidades complexas desenvolveuse máis lentamente debido a diversas razóns:

- A importancia tradicional que se lles outorgou ás unidades simples (especialmente as nominais) debido ao seu valor referencial.
- A dificultade para distinguir entre termos complexos (unidades con fixación formal e valor semántico unitario)

---

¹ Ch. Bally, discípulo de Saussure, desenvolve o pensamento do seu mestre en tres estudos: *Précis de Stylistique*, *Traité de stylistique française* e *Lingüistique générale et lingüistique française*, onde se fala por primeira vez de *phraséologie*.

² Vinogradov retoma as teorías de Bally e consolida a Fraseoloxía como unha disciplina lingüística independente.

e combinacións frecuentes de termos en contextos concretos (combinacións completamente libres ou caracterizadas por criterios formais, semánticos ou sintácticos).

- A existencia dunha gran variedade de criterios para tratar a combinatoria de termos, coa consecuente complexidade denominativa (termos compostos, frasemas terminolóxicos, sintagmas terminolóxicos, etc).

Sen intentarmos afondar nas características dos compostos terminolóxicos ou das súas coincidencias e diverxencias coas unidades 'léxicas' incluídas tradicionalmente dentro da fraseoloxía, limitarémonos a sinalar a existencia básica de dous tipos de unidades terminolóxicas (en paralelo coas unidades léxicas pertencentes á lingua común ou non especializada):

- Os **compostos terminolóxicos**, entendidos como combinacións estables de dous ou máis termos que presentan fixación formal, significación unitaria e función sintáctica única.

- Os **frasemas terminolóxicos**, entendidos como combinacións de dous ou máis termos que permiten variación formal, manteñen a significación individual de cada un dos compoñentes e non aceptan unha función sintáctica única. Presentan, como característica común, unha alta frecuencia de aparición nos textos referidos a especialidades concretas.

Neste último grupo de unidades podemos incluír as **colocacións**, unidades de importancia crucial para a terminoloxía, se aceptamos que a combinatoria presente nelas habitualmente é allea para todos os que non coñecen en profundidade un determinado dominio e, polo tanto, teñen dificultades para recoñecer que unidades léxicas expresan mellor un significado concreto.

Evidentemente, para a selección de frasemas, teremos que ter en conta a incidencia conxunta de factores diversos como o índice de frecuencia das combinacións, as súas características morfosintácticas e as particularidades semánticas.

A pesar da cantidade de estudos sobre as colocacións publicadas nos últimos anos, os autores aínda discrepan nas características esenciais que definen a noción de colocación. Poderíamos fixar como principais trazos caracterizadores os seguintes:

- a) Combinación frecuente de unidades léxicas fixadas na norma e a medio camiño entre as combinacións libres e as combinacións fixas, xa que os seus elementos son intercambiables.
- b) Alta frecuencia de uso.
- c) O seu significado é composicional e dedúcese da suma dos significados dos seus compoñentes.

Con todo, segue sen existir un consenso entre especialistas que permita delimitar con propiedade cada tipo de unidade, así como caracterizalas formal e funcionalmente de forma unívoca. Se admitimos que o emprego correcto da combinatoria léxica na lingua común marca o dominio da mesma por parte dun falante, parece necesario intentar unha clasificación sistemática que facilite o seu recoñecemento e, consecuentemente, fomenta o seu emprego correcto.

Se aceptamos a análise de Cabré e Vidal sobre as características das colocacións en terminoloxía, aceptaremos que estamos ante unidades poliléxicas que presentan as seguintes características:

- Entre os seus constituíntes prodúcese un proceso de restrición combinatoria na que un dos termos (**base**) selecciona o outro (**colocativo**) para expresar un determinado significado.
- A selección é totalmente arbitraria.
- O peso semántico recae sobre o termo base.
- O grao de transparencia semántica do colocativo pode variar considerablemente.
- Acadan un índice de frecuencia alto nos discursos especializados.

As colocacións serán unidades a medio camiño entre as combinacións fixas de termos e as combinacións libres e, nun texto especializado, parecen constituír o medio máis normal para transmitir contidos concretos. Debido a esta razón, os textos que empregan uns padróns colocacionais axeitados parecen máis correctos e fluídos que os que usan outras alternativas (termos compostos, combinacións non colocacionais, etc). Os especialistas recoñecen intuitivamente estas construcións como correctas e escollenas ante outras posibilidades.

Breve estudo dos dicionarios galegos

Trataremos de facer unha sucinta revisión de como son tratadas estas unidades nos dicionarios de uso do galego. Manexamos un corpus de cinco dicionarios de uso que atopamos representativos da lexicografía galega actual e tres obras de carácter técnico:

Diccionario da Lingua Galega de Isaac Alonso Estravís [Estravís], publicado en 1995 por Sotelo Blanco.

Diccionario da Real Academia Galega [DRAG], editado en 1997 pola RAG e polo tanto a referencia académica.

Diccionario Cumio da lingua galega [Cumio], publicado por Edicións do Cumio en 1999.

Gran diccionario Xerais da Lingua [GDXL], editado no ano 2000 por Edicións Xerais de Galicia.

Gran diccionario Século 21 da lingua galega [GDSéc21], publicado en 2005 pola Editorial Galaxia e Edicións do Cumio.

Léxico da construción [LC] publicado pola APEC e ITG coa colaboración de TERMIGAL e a DXPL da Xunta de Galicia en 2001.

Vocabulario de Química [VQ] publicado polo SNL da USC en 2002.

Diccionario galego de televisión [DGTV] publicado por Termigal e a CRTVG en 2005.

En liñas xerais podemos afirmar que, tras o estudo das introducións previas onde se esboza a metodoloxía que os autores afirman empregar nas súas obras, a maioría deles non manifestan a intención de delimitar e clasificar as unidades plurillexicais dun modo sistemático (e, polo tanto, non distinguen as colocacións doutro tipo de unidades complexas).

Non obstante, si encontramos colocacións nas obras lexicográficas de uso pero amontoadas no caixón de xastre que se atopa ao final da exposición das distintas acepcións das entradas incluídas nos dicionarios e glosarios, onde introducidas por símbolos (●, ▲) ou por un tamaño distinto de letra, se inclúen locucións, pero tamén, construcións ou sintagmas nos que o termo adquire un significado distinto (sic). Nesta parte encontramos o que para nós poderían ser colocacións, tales como: *botar abaixo* ou *abrir o día*.

Non obstante en glosarios técnicos debemos indicar cal é o camiño que seguen os distintos autores. No VQ os autores non prevén a necesidade de discriminar as colocacións. Recóllenas como entradas normais, tales como *absorción de gases*, *abundancia dun elemento*, e limitáanse a indicar a categoría do primeiro elemento da composición.

No LC, os autores son un pouco máis precisos e para termos como *branquear con xeso* utilizan a etiqueta *loc* modificada polos cualificativos *f*, *m* ou *v* dependendo da categoría do elemento base.

Por último, a autora do DGTV, Edith Pazó, adiántanos na introdución do seu dicionario que cando categoriza gramaticalmente identifica coa etiqueta *u.f.* (unidade fraseolóxica) todo tipo de locucións, substantivos compostos e colocacións (sic). É a primeira e única vez que vemos empregado e identificado o concepto que vimos estudando. Deste modo identifica como *u.f.* as colocacións: *acumulación de audiencia*, *actor e actriz principal*...

A continuación examinaremos como os dicionarios de uso de lingua galega trataron as posibles colocacións referidas aos ámbitos temáticos da automoción, do márketing e da música.

Como xa sinalamos con anterioridade non hai referencias explícitas ás colocacións, pero si implícitas cando se marca un

contorno concreto ou unha exemplificación clarificadora ou simplemente se explican como sintagmas ou construcións compostas indicadas con tipografía diferente ou mediante os símbolos: ▲, ●.

Acelerar + coche / motor / vehículo.

No *dicionario de Cumio* non aparece indicación ningunha referida á colocación. No *DRAG* non podemos dicir que se faga unha referencia ás colocacións, pero ao amosar o contorno do verbo indícase a necesidade dun complemento directo tipo: *vehículo, automóbil*. Nos dicionarios *GDXL*, *Gdséc21* e *Estravís* indícase mediante a exemplificación: *acelerar o motor*.

Afogar + motor.

Nos dicionarios de *DRAG*, *GDXL* e *Estravís* non se recolle o verbo con esa acepción. Nos de *Cumio* e *GDséc21* atopamos referencia ao motor na propia definición, mediante unha acepción: *Parar un motor de explosión ó recibir unha mestura por máis rica ou por deficiente difusión do combustible*.

Calarse + vehículo / coche

No *DRAG*, *Ed. Do cumio*, *Gran diccionario século 21* e *Gran diccionario Xerais da lingua* aínda que non se faga referencia directa ás colocacións, a través da definición: *Parar bruscamente un vehículo de motor de explosión* podemos percibir que o contorno do verbo é *vehículo*.

Revolucionar + motor

Encontramos no *GDXL* e no *DRAG* no contorno unha referencia inequívoca ao termo motor, que interpretaremos como indicación de que a construción habitual é con este vocábulo.

Acordar + música / instrumentos

Encontramos dun modo implícito referencias á colocación en catro dos cinco dicionarios estudados. No *GDXL*, *GDséc21*, *Cumio* e *Estravís* unha das acepcións delimita os elementos: *Afinar instrumentos ou voces*.

Afinar + instrumento / música

Neste exemplo vemos dúas maneiras de actuar:

a) Unha das acepcións da definición fai referencia a aqueles elementos que se combinan ineludiblemente co verbo. É o caso de *Estravís*: (2) *Pôr no debido tom os instrumentos musicos*. (3) *Acordar bem a voz ou os instrumentos com as notas musicais*. O mesmo atopamos no *GDséc21* e *Cumio* na cuarta acepción da definición.

b) En cambio, no *DRAG* na terceira acepción indícasenos mediante a aclaración co contorno [*un instrumento musical*] e a exemplificación: *Vou afinar o piano*. Algo semellante encontramos en *GDXL* xa que ademais da acepción da entrada *Poñer un instrumento musical ou a voz humana no ton xusto*, o exemplo que incorpora indica a aparición dun instrumento combinándose co verbo: *Afinar a gaita*.

Executar + música

DRAG indícanos mediante o contorno [*unha peza musical*] a limitación de combinatoria do verbo e ratifícanolo mediante o exemplo: *A orquestra executou un valse*. Dun xeito semellante faino *Estravís*: *ejecutar uma cantiga de Afonso X*. Mentres que *GDXL*, *GDséc21* e *Cumio* non exemplifican, nin indican un contorno específico, aínda que todos incorporan ao termo a acepción *Tocar ou cantar unha peza musical*.

Tratamento das colocacións en dicionarios especializados

Como sinalamos anteriormente, é evidente a abundancia de colocacións nos textos especializados. Dúas son as razóns que explican esta peculiaridade léxico-sintáctica:

A presenza dun léxico restrinxido que facilita a fixación de esquemas e a súa repetición máis ou menos continuada en producións de contido similar. Así, por exemplo, alcanzan unha frecuencia de uso relativamente alta formas como *gripar(se) un coche* nos textos de automoción, *tocar un instrumento*, *pulsar unha*

tecla ou *afinar un instrumento* nos textos musicais ou *facer unha oferta*, *estender un cheque* ou *fixar un prezo* nas creacións relacionadas co márketing.

O emprego de certas construcións (principalmente aquelas compostas por un verbo desprovisto de contido semántico e mais un substantivo) favorecen a expresividade do emisor. Así, por exemplo, o uso de formas como *facer + oferta* permiten creacións como *facer unha ampla oferta [de produtos]*, *facer unha oferta restrinxida [de produtos]* etc., que amplían notablemente as posibilidades presentes na forma simple *ofertar [un produto]*.

A escola anglosaxona propugna o recoñecemento das colocacións a partir da análise estatística da aparición conxunta de dúas formas. Evidentemente, non podemos negar que un dos métodos para recoñecer estas unidades deriva directamente da frecuencia de coaparición dos seus integrantes, pero non é a única condición. A este feito temos que engadir a selección que un dos seus membros (a **base**) realiza directamente sobre outro dos seus membros (o **colocativo**) e sumarlle o feito de que o seu significado non é global. Isto implica que nas colocacións cada un dos integrantes mantén o seu significado. Temos que destacar, ademais, que en galego, a posibilidade de alternancia na orde dos elementos da colocación, pode dificultar, en ocasións, o seu recoñecemento.

As colocacións sitúanse entre as expresións libres e as idiomáticas. Nas linguas de especialidade, este feito non é fácil de explicar, dado que o léxico é bastante restrinxido e seleccionado. Nas linguas de especialidade, as expresións idiomáticas son menos frecuentes que na lingua xeral e as elipses son bastante habituais, sobre todo naqueles casos en que o hiperónimo é moi aberto (*atiplar o ton [dun instrumento]*). As colocacións son unidades sintácticas porque un dos elementos selecciona o outro desde o punto de vista semántico. Nas linguas de especialidade, non é imposible encontrar colocacións maiores que as formadas por dous termos.

Tendo en conta esta situación, parece que resulta imprescindible a inclusión de colocacións nos dicionarios de especialidade. Con todo, se ben é certo que non existen moitos traballos

dedicados ao tratamento lexicográfico das colocacións, a situación complícase á hora de estudar a súa inclusión nas obras de consulta especializadas.

Practicamente todos os autores coinciden en afirmar que as colocacións achegan a información necesaria para describir o uso real dunha lingua, favorecendo o uso correcto e natural da mesma. Non obstante, a cuestión de se un dicionario debe incluír ou non colocacións está directamente relacionada coa pregunta de onde e como incluílas e cal será a información máis relevante para os usuarios tipo das obras terminográficas de consulta.

Antes de analizar, aínda que sexa brevemente, este tema, sinalaremos os tipos de colocacións máis usuais nos textos especializados e as súas posibilidades de caracterización.

Partiremos do establecemento de tres tipos de colocación, atendendo a súa caracterización formal:

Verbo + substantivo.

Verbo sen carga semántica.

Ex.: *Facer unha oferta, facer un orzamento*, etc.

Verbo con carga semántica.

Ex.: *tocar un instrumento, gripar(se) un coche*, etc.

Verbo + frase preposicional

Ex.: *poñer en venda*

Substantivo + adxectivo.

Ex.: *prezo alto, prezo baixo*, etc.

Substantivo + frase preposicional.

Ex.: *emisión dun cheque*, etc.

A información que habería que destacar para cada entrada sería a seguinte:

a) Restrición semántica.

Ex.: *tocar un instrumento / pulsar [unha tecla/unha corda]*
[cun ou varios dedos]

b) Variación sintáctica.

Ex.: *poñer a sinatura / poñer a súa sinatura, etc.*

c) Variedades léxicas.

Ex.: *poñer en marcha / arrancar / arrincar*

d) Posibilidades de variación lingüística.

Directamente relacionada cos parámetros de diacronía, diafasía, diastratía ou o tipo e estilo de texto en que aparece unha colocación. Posto que traballaremos habitualmente con emisións nun contexto formal, limitáremos a incluír aquelas formas que posúen unha variedade considerada culta e outra/s posibilidades de uso común en intercambios de carácter coloquial, que estenden o seu emprego a situacións formais (ex.: *poñer en marcha, arrancar, etc.*)

e) Sinonimia.

Ex.: *poñer en marcha / arrancar / arrincar*

f) Polisemia.

Ex.: *Facer unha oferta. 1. Ofertar un produto. 2. Propoñer a contratación dun produto.*

Teremos que destacar, ao mesmo tempo, o feito de que estamos ante usuarios non necesariamente familiarizados con conceptos lingüísticos, polo que todos os datos que ofrezamos teñen que posuír a claridade e transparencia necesarias para que a súa utilidade sexa completa.

Parece claro que é a inclusión sistemática e ordenada das colocacións nos dicionarios especializados é unha necesidade nas obras terminográficas. Con todo, o seu rexistro non resulta unha tarefa sinxela se temos que atender a un tempo á funcionalidade e á simplicidade. Así, e se ben a maior parte dos estudosos considera que as colocacións deben figurar no artigo da base, posto que é o compoñente que se localiza antes, nos repertorios terminolóxicos esta opción podería resultar incómoda para os posibles usuarios. Por exemplo, a entrada *mercado* tería que incluír numerosas subentradas como *crear un mercado, abastecer un mercado* etc., cada unha delas coa súa definición e un

exemplo de uso. A pesar de que sexa mercado o termo que selecciona semanticamente formas como crear ou abastecer, o usuario potencial tería que enfrontarse á lectura dunha listaxe de posibilidades (en ocasións bastante ampla) antes de encontrar aquela que realmente lle interesa. Por iso parécenos de maior utilidade incluír cada forma illadamente para facilitar a busca. Ex.: *mercado, crear un mercado, abastecer un mercado*, etc.

Tampouco resulta sinxelo marcar as restricións semánticas presentes nalgún dos compostos. Efectivamente, unha forma como *tocar* pode formar unha colocación con formas identificadas con calquera instrumento musical (Ex.: *tocar un piano, tocar unha gaita*, etc.), pola contra a forma *tanguer* só a pode formar con aquelas referidas a un *instrumento de corda ou de percusión*. Sería útil aproveitar a información proporcionada pola árbore conceptual que adoita encabezar cada obra terminolóxica para facer referencia a esta situación concreta, asegurando, a un tempo, a claridade e a simplicidade. Ex.: *tocar [un instrumento], tanguer [un instrumento de corda/percusión]*.

Do mesmo modo, teríamos que incluír as posibilidades de variación sintáctica relacionadas tanto coa posibilidade de elipses como co cambio de réxime presente en formas sinónimas (ex.: *publicitar un produto / dar publicidade a un produto*) ou coas posibilidades de modificación dun determinado complemento (ex.: *facer unha grande oferta de produtos*). Este último caso, non obstante, podería provocar a presenza de informacións en ocasións contraditorias ou pouco claras, polo que a súa presenza ten que estar claramente restrinxida.

As formas sinónimas incluíríanse ao final da entrada tras unha marca informativa. Como lema seleccionaríase a variante máis frecuente no corpus examinado. Puntualmente consideraremos formas sinónimas (aínda que gramaticalmente esta opción non sería de todo rigorosa) as posibles variantes lingüísticas: *Poñer en marcha/arrancar/arrincar*.

Conclusión

A inclusión de colocacións nos dicionarios terminolóxicos parece imprescindible se pretendemos a presentación de forma clara e ordenada do léxico especializado e as súas combinacións máis características. Pero o seu tratamento non está exento de dificultades. Parece innegable a necesidade de priorizar sistematicidade e funcionalidade, sen esquecer a claridade e simplicidade, directamente relacionadas co tipo de usuario ao que van dirixidas estas obras. Por iso, a delimitación dunhas pautas de actuación comúns para todos os especialistas en terminoloxía pode resultar útil á hora de organizar o seu tratamento e ordenamento coa intención de mellorar a súa integración final nas obras terminográficas.

Bibliografía

- Alonso Ramos, Margarita (1989): "Aproximación a un nuevo modelo lexicográfico: el Dictionnaire explicatif et combinatoire du français contemporain. Recherches lexico-sémantiques de Igor Mel'cuk". *Verba* 16. Santiago de Compostela, Universidade de Santiago de Compostela, 421-450.
- Alonso Ramos, Margarita (1994-1995): "Hacia una definición del concepto de colocación: de J. R. Firth a I. Mel'cuk". *Revista de Lexicografía* 1. A Coruña, Universidade da Coruña, 9-28.
- Alonso Ramos, Margarita (2002): "Colocaciones y contorno de la definición lexicográfica". *LEA* XXIV/1. Madrid, Centro Iberoamericano de Cooperación, 63-96.
- Alonso Ramos, Margarita (2004): *Las construcciones con verbo de apoyo*. Madrid, Visor Libros, S.L.
- Alonso Ramos, Margarita (2006): "Entón ¿é unha colocación ou non?: análise contrastiva das colocacións". *Cadernos de fraseoloxía galega* 8. Santiago de Compostela, Centro Ramón Piñeiro para a investigación en Humanidades, 29-44.

- Alvar Ezquerro, Manuel / Corpas Pastor, Gloria (coords.) (1998): *Diccionarios, frases, palabras*. Málaga, Universidad de Málaga.
- Álvarez de la Granja, María (2003): "As locucións verbais galegas". *Verba, Anexo 52*. Santiago de Compostela, Universidade de Santiago de Compostela.
- Álvarez de la Granja, María (2003): "Proposta de clasificación semántico-funcional das unidades fraseolóxicas galegas". *Cadernos de fraseoloxía galega 4. Estudos e recadádivas*. Santiago de Compostela, Centro Ramón Piñeiro para a investigación en Humanidades, 9-34.
- Blasco Mateo, Esther (2002): "La lexicalización y las colocaciones". *LEA XXIV/1*. Madrid, Centro Iberoamericano de Cooperación, 35-58.
- Bosque, Ignacio (2001): "Bases para un diccionario de restricciones léxicas". *Moenia 7*. Universidade de Santiago de Compostela, 11-52.
- Cabré, M. Teresa / Estopà, Rosa / Lorente, Mercè (1996): "Terminología y fraseología". *Actas V Simposio Iberoamericano de Terminología*. Ciudad de México, Colegio de México, 67-81.
- Cabré, M. Teresa / Vidal, Vanesa (2005): "La combinatoria léxica en la enseñanza y aprendizaje de lenguas para propósitos específicos". *Las gramáticas y los diccionarios en la enseñanza del español como segunda lengua, deseo y realidad. Actas del XV Congreso Internacional de ASELE*. Sevilla, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Sevilla, 896-902.
- Calderón Campos, Miguel (1994): *Sobre la elaboración de los diccionarios monolingües de producción. Las definiciones, los ejemplos y las colocaciones léxicas*. Granada, Servicio de publicaciones de la Universidad de Granada.
- Castillo Carballo, María Auxiliadora (2002): "Conocimiento cultural en la adquisición de la L2: La fraseología". *Actas del XIII Congreso Internacional de ASELE*. Murcia, Universidad de Murcia, 209-216.

- Corpas Pastor, Gloria (1996): *Manual de fraseología española*. Madrid, Gredos.
- Corpas Pastor, Gloria (1998): *Diccionarios, frases, palabras*. Málaga, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Málaga.
- Dafouz, Enma / Díez, Mercedes / Molina, Silvia / Rodríguez, Ana Laura (2005): "La elaboración de un diccionario bilingüe de unidades fraseológicas inglés-español /español-inglés con ejemplos procedentes de corpora". *Perspectivas Interdisciplinarias de la Lingüística Aplicada*. TOMO II. Valencia, Universidad Politécnica, 509-520.
- Ferro Ruibal, Xesús (coord.) (1998): *Actas do I Coloquio galego de fraseoloxía*. Santiago de Compostela, Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades.
- García Platero, Juan Manuel (2002): "Aspectos semánticos de las colocaciones". *LEA XXIV/ 1*. Madrid, Centro Iberoamericano de Cooperación, 25-34.
- Karoly Morvay, Mönika Szigetvári (2002): "Apuntes sobre las propiedades combinatorias del verbo "hacer" en el español de Barcelona". *LEA XXIV/ 1*. Madrid, Centro Iberoamericano de Cooperación, 115-143.
- Koike, Kazumi (2001): *Colocaciones léxicas en el español actual: estudio formal y léxico semántico*. Madrid, Universidad de Alcalá y Universidad de Takushoku.
- Koike, Kazumi (2002): "Comportamientos semánticos en las colocaciones léxicas". *LEA XXIV/1*. Madrid, Centro Iberoamericano de Cooperación, 5-24.
- Koike, Kazumi (2003): "Sustantivos ligeros". *Moenia* 9. Universidade de Santiago de Compostela, 9-20.
- Larreta Zulategui, Juan Pablo (2004): "Colocacións verbais: estabilidade fraseolóxica vs. combinatoria sintáctico-semántica". *Cadernos de Fraseoloxía Galega* 6. Santiago de Compostela, Centro Ramón Piñeiro para a investigación en Humanidades, 141-147.
- Mas, Inmaculada (1996): "El tratamiento lexicográfico de los sustantivos deverbales". *XI Congreso Internacional de la*

Asociación de Lingüística y Filología de la América Latina, Las Palmas de Gran Canaria, Universidad de las Palmas de Gran Canaria, 347-358.

- Mendivil Giró, José Luis (1999): *Las palabras disgregadas: sintaxis de las expresiones idiomáticas y los predicados complejos*. Zaragoza, Universidad de Zaragoza.
- Montero Martínez, Silvia (2003): "Estructuración conceptual y formalización terminográfica de frasemas en el subdominio de la oncología". *ELiEs* 19 [última consulta: 20/05/2008] <<http://elies.rediris.es/elies19/>>
- Muñiz Álvarez, Eva María (2005): "Notas para unha análise comparativa das nocións de restrición léxica e colocación". *Cadernos de Fraseoloxía Galega* 7. Santiago de Compostela, Centro Ramón Piñeiro para a investigación en Humanidades, 177-190.
- Pacheco López, Myriam (2003): "El diccionario de colocaciones como herramienta en la enseñanza del Español como Lengua Extranjera". *Linguax: Revista de linguas aplicadas* [última consulta: 20/05/2008] <<https://www.uax.es/publicaciones/linguax/lincom003-02>>
- Zuluaga Ospina, Alberto (2002): "Los "enlaces frecuentes" de María Moliner: observaciones sobre las llamadas colocaciones". *LEA XXIV-1*. Madrid, Centro Iberoamericano de Cooperación, 97-114.